

**İ.Ü. EDEBİYAT FAKÜLTESİ
SANAT TARİHİ EĞİTİM VE
ÇALIŞMALARININ 50. YILI**

Prof. Dr. Nurhan ATASOY

50 yıllık tarihinin 41 yılını önceleri öğrenci, daha sonra öğretim üyesi olarak yaşadığım İstanbul Üniversitesinde, Sanat Tarihinin tarihindeki gelişmeleri şöyle görüyorum.

Kurulduğu 1943 yılından beri gerek Türkiye'de, gerek dünyadaki Türk Sanatı çalışmalarına büyük katkılarda bulunan İst. Üniv. Sanat Tarihi Kürsüsü'nün bu yıllarda ilk temelleri atanların başında gelen Prof. Dr. Ernst Diez gelir. Daha önce İslam Sanatı ile ilgili araştırma yayınlar yapmış olan Diez İstanbul'a geldikten üç yıl gibi çok kısa bir zaman içinde, 1946'da Türk Sanatı kitabını yayınladı.

Bu kitabın yayınlanması Sanat Tarihi araştırmaları bakımından bir dönüm noktasıdır. Yalnız 47 yıl öncesi günleri için değil, bu gün için bile hazırladığı bu kitap inanılmaz derecede geniş perspektifli iyi bir sentezdir. Prof. Dr. Oktay Aslanapa tarafından Türkçeye çevrilmiş olması da büyük bir kazançtı. Böylece Türklere kendi kültür ve sanatlarını kendi dillerinde okuyup öğrenme imkanı verdiği kadar araştırmalar için de sağlam bir temel oluştuyordu. Altı yıl içinde Aslanapa'nın da katkılarıyla kitap genişletilerek tekrar basıldı.

Bu süre içinde "Sanat Tarihi Kürsüsü"nü eğitim kadrosu Prof. Dr. Mazhar Şevket İpşiroğlu, Prof. Dr. Kurt Erdmann, Dr. asistan Semavi Eyice, asistan Şerare Yetkin, Sezer Tansuğ ile daha da genişlemişti. Sanat Tarihi kürsüsü kadrosuna, İpşiroğlu, Aslanapa, Eyice gibi eğitimini Almanya'da tamamlamış öğretim elemanları yanında Prof. Dr. Kurt Erdmann gibi Alman bilim adamları katılınca ve sık sık Alman ağırlıklı konferansçılar ve misafir profesörler gelince hem eğitimde hem de kütüphanede Almanca'nın ağırlık kazanması kaçınılmaz olmuştu.

1952-53 yıllarında Ord. Prof. Mahzar Şevket İpşiroğlu geniş perspektifli görüşü ile öğrencilerine gerek Batı sanatı, gerek Türk resim sanatı üslup tahlilleri yaptırıyor, Prof. Dr. Schweinfurth Bizans Sanatını Prof. Dr. Kurt Erdmann ve Prof. Dr. Oktay Aslanapa Türk ve İslam Sanatı dersleri veriyorlardı. Sanat tarihi eğitiminin yanında araştırma ve yayınlar ise daha çok Türk Sanatının tanınması ve tanıtılması yönünde ağırlık kazanıyordu. 1951'lere kadar Türk Sanatı ile ilgili yayınlara baktığımızda Türklerin isimleri yabancı bilim adamlarının yanında henüz yarı kadarken bu durumu zamanla değiştirdi.

Artık her yıl Türkiye'nin çeşitli bölgelerine araştırma gezileri yapıyor, sayıları bir elin parmaklarını geçmeyen öğrenciler bunlarda aktif yer alıyordu. Kışın "diapozitif"lerle yapılan ders ve seminerlerin yanında yaz aylarında yapılan geziler ise bir çeşit uygulamalı eğitim olarak devam ediyordu.

Öğrenciler ve asistanlar kitaplardan çekilen dia filmleriyle siyah-beyaz diapozi-tifler yapıyorlardı. Alman hoclar bunlarla Almanca derslerini veriyorlardı. Dersler Türk-çe'ye çevriliyordu. Alman üniversitelerinden adapte edilmiş sertifika üsülü eğitimde öğ-renciler 4 yıllık eğitim süreleri içinde, derslerde, aldıkları sertifikanın ancak bir kısmını görürlerdi, çünkü konular ancak 67 yılda tamamlanırdı. Öğrenciler eksik gördükleri dö-nemleri kütüphanelerde kendileri tamamlarlardı. Bu kütüphane çalışmaları ne yazık ki çoğunluğu Batı dilinde, özellikle Almanca olan kitapların okunması ile değil resimlerin iyice bellemesiyle yapılırdı. Öğrencilerden pek azı bunları okuyabilecek kadar ya-bancı dil biliyorlardı. Bu büyük bir eksiklikti ama öğrencilerin zaten Almanca dersleri dinleye dinleye kulakları iyice dolmuş olduğundan kitaplarla iyice haşır neşir olunca ge-ne de çok şey öğrenmeyi başarırlardı.

Başvuru kitaplarının çoğunluğu Almanca olduğundan asistanlar Almanca bilme-den sanat tarihi yapılamaz kanısı ile sanat tarihine paralel olarak Almanca dili öğrenme çabası içinde idiler.

30-40 yıl içinde değişim ve gelişme sadece, "Keramik"lerin "seramik" ve "çini" olabilmesi; ince camlar ve zamklı kağıtlarla çerçevelenerek yapılmış siyah-beyaz "dia"ların plastik çerçeveli renkli "slide"lara, "saydam"lara dönüşmesi; yabancı yayınları izleyebilmek için İngilizcenin gerekliliği değildir.

Türk ve İslam Sanatının yanında Batı Sanatının ve Bizans Sanatının gayet kuv-vetli bir şekilde verildiği derslere ek olarak çoğunlukla yan sertifika olarak Klasik Arke-olojı alınır ve Sanat Tarihi bilgisi sağlam temellere oturtulurdu.

Seminerler ve seminer ödevleri öğrencilerin sayılarının az oluşu nedeni ile batı-daki örneklerini aratmayacak seviyede yapılabilirdi. Öğrenci, öğretim üyesi dengesi ide-al eğitim sistemlerinde özlenen sayıda olduğundan mezuniyet tezleri öğrencilerin araştı-rıcı olarak da yetişmesini sağlayan son bir aşama olurdu. Yapılan tezlerin herbiri orijinal birer bilimsel araştırma niteliği kazanırdı.

Yüksek öğrenci sayısı ile başa çıkabilmek zorunda bırakılmayan, doçent olmadan ders verdirilmeyen asistanlar da kendilerini yetiştirebilmek ve tezleri için araştırma ya-pacak vakit bulabiliyorlardı. Deneme dersleri de hocalığa atılan adımın son derece faydalı bir doçentlik sınavı aşamasıydı.

Aradan geçen yıllar içinde bir çok gelişmeler ve değişiklikler oldu. İstanbul'da ol-duğu kadar Ankara'da da yetişen genç, çalışkan ve iyi yetişmiş sanat tarihçilerinin araştı-rma ve yayınları, bilhassa kongrelerle yabancıların bunları izlemelerine, tanımalarına ve faydalanmalarına olanak hazırladı. Böylece Türk Sanatı konusunda Türk Sanat tarih-çileri bilim dünyasında söz sahibi oldular. Türk Sanat Tarihçilerinin araştırmaları, kazı-ları ve yayınları ile zengin Türk Sanatı eserlerinin envanteri Türk Sanatının tam bir tab-losunu verecek kadar şekillendi.

Geriyeye dönüp geçen yıllar içinde başarılı işlere bakıldığında sonuçtan mutlu ol-mamaya imkan yoktur. Ancak araştırmalarda ulaşılan nokta bundan sonra artık yeni sen-tezlerin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Artık yeni bir aşama yapılması gerekliliği vardır. Geniş perspektifli bu aşamada, bu güne kadar yeterince değerlendirilmemiş kay-naklara da inerek yeni bir ivme kazandırılması gereken araştırmalar, artık ancak ekipler-le başarılabilir. Bu aşamada yapılacak işbirliği yalnız üniversiteler arası değil uluslarara-sı boyutlarda olmalıdır.

Üniversitemizde Sanat Tarihi eğitim ve araştırmalarının 50. yılında Sanat Tarihi eğitiminin çağdaşlaştırılması için gerekli olduğu kanısında olduğumuz değişiklikler ancak yasa değişiklikleri ile gerçekleştirilebileceği için burada ele alınmamaktadır.

İstanbul Üniversitesi reformunun 60., Edebiyat Fakültesinin İstanbul Darülfünununda içinde ayrı bir birim olarak kurulmasının 120. ve Fatih Sultan Mehmed'in hemen İstanbul'u fethini izleyen yıllarda kurduğu ve üniversitemizin çekirdeğini oluşturan Fatih medreselerinin doğuşunun 540. yıldönümünde Sanat Tarihi araştırmalarının gelip dayandığı aşama bir çok başka bilimdalı için de geçerlidir.

Bu mutlu yıldönümlerinde, Türkiye'yi parçalanıp yok olmaktan kurtaran, varlığımızı borçlu olduğumuz ATATÜRK'ü anıyoruz. Çağdaşlaştırmak için yapılacak 1933 reformu üzerinde bizzat çalıştığı İstanbul Üniversitesi'nin bir mensubu olarak büyük ATATÜRK'e şükranlarımızı sunuyoruz.